

Є.Ю.Маркова,

*д.е.н., професор, Морський інститут післядипломної освіти
імені контр-адмірала Федора Федоровича Ушакова,
вул. Богородицька, буд.17, м.Херсон, 73010, Україна
office@kmtc.com.ua*

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОРСЬКИХ ПОРТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІКРИТЕРІАЛЬНОГО РЕЙТИНГУВАННЯ

Анотація. Необхідність дослідження проблеми взаємодії підприємства і зовнішнього середовища обумовлена формуванням нової концепції управління підприємством та оцінки його конкурентоспроможності. В статті вдосконалено технологію рейтингового оцінювання конкурентоспроможності морських портів на засадах полікритеріального підходу. Цей підхід дозволяє комплексно оцінити сильні та слабкі сторони кожної з досліджуваних сфер та визначити їх вплив на загальний стан морської галузі держави.

Ключові слова: морські порти, показники конкурентоспроможності, полікритеріальне рейтингове оцінювання.

Постановка проблеми. Нині морські порти України функціонують в умовах гострої конкурентної боротьби за вантажну базу як на міжнародному, так і на внутрішньому ринку країни. Вирішення найбільш актуальних завдань їхнього успішного функціонування в конкурентних умовах можливе лише при інноваційній орієнтації стратегії розвитку морських портів, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Мета дослідження – оцінити потенціал і надати рекомендації щодо механізму формування критеріїв конкурентоспроможності морських портів України.

Виклад основного матеріалу. Морські порти – основа морського транспортного комплексу України. Вони обслуговують зовнішню торгівлю, сприяють розвитку територій, відіграють соціальну роль, виконують адміністративні та комерційні функції. Процес перетворення, який відбувається в морських портах України, є наслідком докорінної зміни законодавчо-правового поля діяльності транспортної

галузі. Нині більшість крупних портів України економічно стабільні, однак стихійний розвиток в останні роки призвів до нераціонального використання їх територій та потужностей, незручностей при взаємодії із суміжними видами транспорту. Найважливішою проблемою розвитку портів залишається залучення вантажопотоків для повного завантаження існуючих та перспективних виробничих потужностей [3].

До заходів формування конкурентоспроможного вітчизняного морегосподарського комплексу належать: формування інноваційної та технологічної баз морської діяльності, зокрема й розробка і впровадження організаційних і технологічних інновацій в морегосподарський комплекс України; розробка і використання нових технологій і матеріалів; удосконалення наукової та технологічної бази систем пошуково-рятувального забезпечення та безпеки морекористування, забезпечення безпеки населення приморських регіонів та пом'якшення наслідків від морських стихійних лих тощо; розвиток спеціальної інфраструктури морекористування (логістика, гідрографія і океанографія, гідрометеорологія, геодезія, морська картографія, навігація тощо); розвиток кадрового потенціалу морського господарства, зокрема й підвищення престижу морських професій, розробка та реалізація системи заходів, спрямованих на забезпечення збалансованості попиту і пропозиції щодо фахівців морських професій на ринку праці; забезпечення екологічної безпеки приморських територій та прибережних акваторій, включаючи ліквідацію збитку довкіллю; збереження морської культурної і природної спадщини, зокрема й популяризація морської спадщини, інформаційно-просвітницька, наукова і видавнича діяльність, освіта і виховання молоді з орієнтацією на морські професії, розвиток морських меморіалів, музеїв, архівів та ін. [1].

Отже, важливим завданням є підвищення ефективності діяльності портів України, з урахуванням особливостей портового господарства, дотриманням державних і міжнародних інтересів.

Інтеграційні процеси в Європі, розширення ЄС на Схід сприяли зв'язку транспортної системи України із транспортною системою країн Східної Європи, створенню міжнародних транспортних коридорів.

На ринку транспортних послуг основні морські перевезення, на які припадає 80% обсягу вантажообігу в світовій торгівлі. Загальний обсяг світової морської торгівлі у 2016 році становив близько 7,5 млрд тонн.

Розвинутими морськими державами світу нині застосовуються такі заходи підвищення конкурентоспроможності морегосподарського комплексу [4]:

– Повсюдно впроваджують інноваційні технології у суднобудуванні і морському приладобудуванні, у видобуток, переробку та транспортування енергоресурсів континентального шельфу, а також обмеження їх експорту.

– Для підвищення власної конкурентоспроможності обрано курс на випереджаючий розвиток інформаційного забезпечення морської діяльності з використанням сучасних засобів навігації та зв'язку.

Щоб нормально запрацювали інноваційні механізми в нашій країні, потрібна продумана модернізація (а може, і реструктуризація) море-господарського комплексу.

На ефективність міжнародних морських вантажних перевезень впливає оперативне управління (технічне забезпечення і обслуговування порту, рівень завантаження транспортної інфраструктури порту та інші) та чинники, на які не впливає управління портів (сезонні роботи, наявність та рівень розвитку інфраструктури, нестабільність умов роботи та інші).

Необхідність дослідження проблеми взаємодії підприємства і зовнішнього середовища обумовлена формуванням нової концепції управління підприємством та оцінки його конкурентоспроможності. Для цього пропонується полікритеріальне рейтингування.

Система показників для рейтингового оцінювання має враховувати найважливіші параметри діяльності морських портів:

1. Фінансові показники – ліквідність, фінансова стійкість, ділова активність, прибутковість господарської діяльності порту.

2. Показники виробничих процесів свідчать про технічний стан оснащення, пропускну спроможність, показники вантажообігу та інтенсивності обробки суден.

3. Споживчі – якість ремонту, наявність логістичного центру, складських приміщень, митно-брокерські послуги.

4. Соціальна відповідальність (КСВ) – взаємодія з інвесторами, клієнтами, працівниками порту, надання їм медичних послуг, участь у соціальному розвитку інфраструктури міста, якість послуг (сертифікат ISO), впровадження нових технологій, інноваційних програм.

Такий підхід дозволяє детальніше проаналізувати діяльність морських торговельних портів, виявити слабкі та сильні сторони, їхню конкурентоспроможність, вивчити міжнародний досвід в цій галузі.

За результатами аналізу діяльності портів України (табл.) можна зробити висновок, що полікритеріальне рейтингове оцінювання на базі формування часткових рейтингових оцінок та узагальнюючого рейтингу допомагає оцінити позицію конкретного об'єкта рейтингування серед його конкурентів.

Таблиця

Узагальнення результатів рейтингування морських торговельних портів

№ з.п	Перелік підприємств – об'єктів рейтингування	Результати рейтингування					
		Часткові рейтингові оцінки за сферами, Roі				Загальна рейтингова оцінка	
		Фінансові показники	Виробничі показники	Споживчі показники	Показники КСВ	Сума балів	Місце
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Бердянський МТП	12	9	5	3	29	10
2	Білгор.-Дністровський МТП	9	10	4	6	29	10

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Ізмаїльський МТП	1	8	4	5	18	3
4	Іллічівський МТП	5	4	2	2	13	2
5	Маріупольський МТП	10	3	3	7	23	7
6	Миколаївський МТП	13	2	4	5	24	8
7	Одеський МТП	11	5	1	3	20	4
8	СМП «Октябрьск»	8	6	5	4	23	7
9	Ренійський МТП	4	7	3	7	21	5
10	Скадовський МТП	2	11	6	8	27	9
11	МТП Усть-Дунайськ	3	12	6	8	29	10
12	Херсонський МТП	7	7	4	4	22	6
13	МТП «Южный»	6	1	3	1	11	1

Джерело: складено автором за даними [2]

Як бачимо із таблиці, найуспішнішим підприємством, за даними загального рейтингу, є порт «Южный», а Херсонський займає шосте місце у досліджуваній галузі.

Висновки. Для поліпшення ефективності господарської діяльності портам необхідно: розширювати номенклатуру навантажувально-розвантажувальних послуг; модернізувати устаткування з метою підвищення якості надання послуг і зниження витрат; використати програму приватизації державних підприємств (створення концесії); удосконалити тарифну політику, митний контроль [1].

Використання отриманих результатів дозволять портам утримати позиції на українському ринку, а згодом і диверсифікувати свою зовнішньоекономічну діяльність шляхом виходу на нові ринки.

Наступними напрямками досліджень можуть стати розробка та впровадження організаційно-економічних засад підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності морських торговельних портів; вивчення та впровадження сучасних методик оцінки ефективності розвитку та конкурентоспроможності морських торговельних портів.

Список використаних джерел

1. **Маркова Є.Ю.** Стратегічне управління і механізми управління виробничо-господарською діяльністю: проблеми теорії і практики: монографія. – Херсон: Айлант, 2016. – 348 с.
2. **Статистичні щорічники України за 2008-2017рр.** / Держ. ком. статистики України.
3. **Чекаловець В.** Розвиток морських торговельних портів України у конкурентному середовищі/ В.Чекаловець, С.Крижановський // Економіка України. – 2006. – №1. – С. 32-39.
4. **Port development.** A handbook for planners in developing countries. – Unctad. – 2016. – 228 p. – Режим доступу: <http://r0.unctad.org/ttl/docs-un/td-b-c4-175-rev-1/td.b.c.4.175.rev.1.pdf>

Евгения Ефимовна Маркова,
*д.э.н., профессор, Морской институт последипломного образования
им. контр-адмирала Ф.Ф.Ушакова,
ул. Богородицкая, д.17, Херсон, 73010, Украина
office@kmtc.com.ua*

Оценка конкурентоспособности морских портов с использованием поликритериального рейтингования

Аннотация. Необходимость исследования проблемы взаимодействия предприятия и внешней среды обусловлена формированием новой концепции управления предприятием и оценки его конкурентоспособности. В статье усовершенствована технология рейтингового оценивания конкурентоспособности морских портов на основе поликритериального подхода. Этот подход позволяет комплексно оценить сильные и слабые стороны каждой из исследуемых сфер и определить их влияние на общее состояние морской отрасли государства.

Ключевые слова: морские порты, показатели конкурентоспособности, поликритериальное рейтинговое оценивание.

Eugenia Markova,
*The Doctor of Economics, Kherson F. F. Ushakov Maritime Institute
of postgraduate education,
street Bogoroditskaya St., 17, Kherson, 73010, Ukraine
office@kmtc.com.ua*

Assessment of the competitiveness of marine ports with use of polycriterial rating

Abstract. The necessity of studying the problem of interaction between the enterprises and environment is due to the formation of a new concept of enterprise management and evaluation of its competitiveness. In the article there are some ways of improving the technology of rating estimation of the competitiveness of seaports on the base of polycriterial approach. This approach makes it possible to rate in complex the strengths and weaknesses of each of the research areas and determine their impact on the overall status of the marine industry of the state

Key words: seaports, competitiveness indicators, polycriterial rating estimation